

Länsstyrelsen
Norrbotten

Yttrande

1 (7)

Datum
2023-12-13

Diarienummer
12030-2023

Bergsstaten
mineinspect@bergsstaten.se

Yttrande över ansökan om bearbetningskoncession för Nautanen K nr 1, Gällivare kommun

Er beteckning: BS 22-407-2022

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Norrbottens län gör bedömningen att en bearbetningskoncession för Nautanen K nr 1 får komma till stånd endast om Natura 2000-tillstånd lämnats. Eftersom ett sådant tillstånd inte finns föreslår länsstyrelsen att koncessionsansökan ska avslås.

Redogörelse för ärendet

Den 23 maj 2022 har Boliden Mineral AB ansökt om bearbetningskoncession hos Bergsstaten för ett område i Gällivare kommun, vilket benämnts som Nautanen K nr 1.

Bergsstaten har den 6 september 2023 överlämnat ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) till Länsstyrelsen i Norrbottens län för samråd enligt 8 kap. 1 § minerallagen (1991:45) och för yttrande avseende tillämpningen av 3, 4 och 6 kap. miljöbalken, MB. Bergsstaten har tydliggjort att rättsläget i fråga om vilken markanvändning som ska prövas i ett ärende om bearbetningskoncession enligt minerallagen, har förtydligats genom Högsta förvaltningsdomstolens dom den 22 februari 2016 i mål nr 2047-14. I Högsta förvaltningsdomstolens dom klargörs att prövningen av en bearbetningskoncession ska omfatta en tillämpning av 3 och 4 kap. MB beträffande markanvändning för driftsanläggningar och den planerade verksamhetens påverkan på angränsande Natura 2000-områden.

Om länsstyrelsen anser att MKB:n inte är tillräckligt utförlig för den bedömning som ska göras vid tillämpningen av hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. MB, har Bergsstaten önskat att länsstyrelsen redogör för vilka kompletteringar som krävs samt redovisar skälen för detta. Vidare har Bergsstaten framhållit att

länsstyrelsen ska föreslå eventuella villkor som en koncession för Nautanen K nr 1 bör förenas med.

Länsstyrelsen har under sin beredning av yttrandet till Bergsstaten skickat ansökan samt MKB till Gällivare kommun och Sametinget för yttrande.

Natura 2000

I den Natura 2000-utredning som finns med som bilaga till bolagets ansökan står det i den inledande sammanfattningen bl.a. följande.

De vattendrag som ingår i Natura 2000-utredningen är främst Nietsajoki och Imetjoki, men risk för påverkan i andra närliggande Natura 2000-områden har också utretts och bedömts. Tjärnen Imetjärvi och vattendraget Imetjoki är kraftigt påverkade av den tidigare gruvverksamheten. Utifrån klassificeringsdefinitionerna i vägledande dokument uppfyller de därmed inte kriterierna för Natura 2000-naturtyperna med avseende på naturlighet och bör inte omfattas av Natura 2000-skyddet. Därför har inte Imetjärvi och Imetjoki tagits med i den slutliga bedömningen av påverkan på bevarandestatus. Påverkan på vattendraget Nietsajoki, som är en fullgod representant för naturtypen Mindre vattendrag, har utretts mer noggrant.

Den planerade verksamheten kommer inte att ge upphov till några förändringar av ämneshalter i de berörda vattendragen.

Miljö kvalitetsnormerna för samtliga ämnen ska uppnås innan vatten från gruvverksamheten släpps ut i Imetjoki cirka 500 meter nedströms Imetjärvi. Modelleringar avseende förändringar i ytvattenflöden har gjorts baserat på grundvattensänkningar i gruvans närområde. Bedömningen av effekterna på förutsättningarna att uppnå gynnsam bevarandestatus för naturtypen Mindre vattendrag har landat på små till måttliga negativa konsekvenser för två delsträckor i Nietsajoki beroende på flödesminskningarna. För övriga delsträckor av Nietsajoki är bedömningen att det rör sig om obetydliga konsekvenser.

Länshållningsvatten från gruvdriften och från avskärmande diken från industriområdet kommer att ge upphov till ett ökat medelflöde i Imetjoki på storleksordningen 20 %.

För de utpekade arterna har bedömningen landat i att det rör sig om obetydliga till små konsekvenser. Den befintliga lokalen för flodpärlmussla ligger uppströms den planerade verksamhetens influensområde och kommer inte påverkas alls. I de

nedströmsgående potentiella lokalerna för arten blir påverkan av flödesförändringar små till obetydliga.

Länsstyrelsens yttrande

Enligt 4 kap. 2 § första stycket minerallagen ska en bearbetningskoncession meddelas om en fyndighet som sannolikt kan tillgodogöras ekonomiskt har blivit påträffad och fyndighetens belägenhet och art inte gör det olämpligt att sökanden får den begärda koncessionen. Enligt tredje stycket ska bl.a. 3 och 4 kap. MB tillämpas i ärenden om koncession. Enligt fjärde stycket ska, om ett ärende om beviljande av koncession avser en verksamhet som senare ska prövas även enligt miljöbalken eller andra lagar, 3 och 4 kap. MB tillämpas endast vid den prövning som sker i koncessionsärendet.

Enligt 4 kap. 8 § MB får en användning av mark och vatten som kan påverka ett naturområde som har förtecknats enligt 7 kap. 27 § första stycket 1 eller 2 och som omfattar verksamheter eller åtgärder som kräver tillstånd enligt 7 kap. 28 a § komma till stånd endast om sådant tillstånd har lämnats.

I författningskommentaren till 4 kap. 8 § MB anförs bl.a. följande. Det kan i och för sig vara svårt att i ett tidigt skede förutse alla tänkbara konsekvenser av olika planerade verksamheter och åtgärder. Syftet med art- och habitatdirektivet och de nya bestämmelserna är dock att hänsynen till de olika skydds- och bevarandeområdena ska finnas med redan på det tidiga planeringsstadiet. Det handlar alltså om att planera rätt från början. Som det svenska regelverket är uppbyggt, kommer olika konkreta åtgärder som kan aktualiseras att prövas enligt de särskilda bestämmelser som gäller för dem, t.ex. som miljöfarlig verksamhet, täkttillstånd eller bygglov eller enbart utifrån de särskilda nya bestämmelserna om skyddet för särskilda skydds- och bevarandeområden. Det är ändå viktigt att det redan tidigt i planeringen görs bedömningar av vad den planerade markanvändningen kan komma att innebära (prop. 2000/01:111, s. 66).

Utredningen av Natura 2000-frågan ska ge förutsättningar för en fullständig, exakt och slutlig bedömning, se Högsta domstolens dom NJA 2013 s. 613 (Bunge).

Av förarbetena till 7 kap. 28 b § MB (se prop. 2000/01:111, s. 42) följer att om det finns en sannolikhet för att en verksamhet eller åtgärd

kan få betydande konsekvenser för ett Natura 2000-område ska den som avser att utöva verksamheten eller vidta åtgärden se till att den nödvändiga bedömningen görs och få den prövad. Uttrycket "kan påverka" innebär att det är frågan om en riskbedömning där det inte behöver vara klarlagt att det blir en betydande påverkan på miljön.

Av Näringsdepartementets beslut den 22 december 2020 N2017/95 angående bearbetningskoncession för Laver K nr 1, framkommer att regeringen gjorde bedömningen att ett Natura 2000-tillstånd måste föreligga vid tidpunkten för beslut om att bevilja en bearbetningskoncession. Eftersom inget sådant tillstånd förelåg ansåg regeringen att Bergmästarens beslut att avslå bolagets ansökan om koncession var riktigt. Detta avgörande prövades slutligen i dom från Högsta förvaltningsdomstolen den 20 juni 2022 i mål nr 798-21, där följande framkommer. Högsta förvaltningsdomstolen bedömer att regeringens beslut inte kan anses strida mot bestämmelserna i minerallagen eller någon annan rättsregel, detta mot bakgrund av den bestämmelse som finns i 4 kap. 2 § minerallagen som föreskriver att 4 kap. MB ska tillämpas endast vid den prövning som sker i koncessionsärendet.

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen gör bedömningen att om ett tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB (Natura 2000-tillstånd) krävs för gruvbrytning i Nautanen K nr 1, behöver ett sådant tillstånd lämnas före bearbetningskoncession kan beviljas. Länsstyrelsen har därför att ta ställning till om Natura 2000-tillstånd krävs.

Av bolagets MKB framgår att delar av Nietsajoki, som ingår i Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem, är belägna inom koncessionsområdet. Planerat industriområde, som av bolaget placerats utanför koncessionsområdet, avses placeras i direkt anslutning till Imetjoki som också ingår i Natura 2000-området. Bolaget har bedömt påverkan på utpekade naturtyper och arter i Nietsajoki, men eftersom bolaget anser att Imetjärvi och Imetjoki inte uppfyller kraven för naturtyp har ingen bedömning gjorts för dessa vatten. Bolaget har gjort en sammanvägd bedömning att planerad verksamhet inte kommer påverka syftet med Natura 2000.

Länsstyrelsen utgår i sin bedömning från den avgränsning av Natura 2000-området som gäller. Länsstyrelsen har i detta skede inte bedömt, eller ifrågasatt bolagets slutsatser av, påverkan på enskilda naturtyper och arters bevarandestatus, då en sådan bedömning inte är aktuell förrän en Natura 2000-prövning är inledd.

Imetjoki kommer att vara recipient för bolagets verksamhet, både avseende dagvatten och överskott av länshållningsvatten. Imetjoki kan också påverkas av flödesförändringar till följd av den planerade verksamheten. Gällande Nietsajoki visar bolagets modelleringar för grundvattensänkning till följd av gruvbrytningen att Nietsajokis västra gren kan minska med upp till 25 %. Även del av Nietsajoki nedströms där västra och östra grenen rinner ihop påverkas av minskat flöde. I Nietsajokis östra gren finns en viktig lokal för flodpärlmussla. Vattenflödet i Nietsajoki kan således påverkas av grundvattensänkning på grund av gruvbrytningen. Imetjoki och Nietsajoki rinner ihop innan de mynnar ut i Lina älv, som också ingår i Natura 2000.

Länsstyrelsen anser att gruvbrytning typiskt sett utgör en sådan verksamhet som innebär en risk för påverkan av betydelse på miljön i vattendrag som ligger i eller i nära anslutning till verksamhetsområdet. I detta fall kommer vattendrag som ingår i Natura 2000 dels vara recipient för vatten från verksamheten, dels påverkas av grundvattensänkning. Länsstyrelsen bedömer därav att det inte går att utesluta att verksamheten kommer påverka miljön i det berörda Natura 2000-området på ett betydande sätt och en prövning enligt 7 kap. 28 a § MB ska därför göras. Redan nu är de biotillgängliga halterna av koppar och zink i Imetjoki mycket höga, vilket innebär att det föreligger betydande risker för miljön.

I likhet med regeringens och Högsta förvaltningsdomstolens ställningstagande om bearbetningskoncession för Laver K nr 1, gör länsstyrelsen bedömningen att ansökan om bearbetningskoncession inte kan tillstyrkas innan ett tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB har meddelats. Länsstyrelsen är av uppfattningen att ett tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB måste ha beviljats och vunnit laga kraft innan en bearbetningskoncession kan beviljas och därmed även innan länsstyrelsen kan tillstyrka en ansökan om bearbetningskoncession. Eftersom ett sådant tillstånd inte föreligger föreslår länsstyrelsen att Bergsstaten avslår bolagets ansökan om bearbetningskoncession för Nautanen K nr 1.

Länsstyrelsen vill i detta yttrande även påtala ett antal brister som myndigheten uppmärksammat i bolagets MKB.

Avseende anläggande av transportväg har bolaget förespråkat vad som benämns som alternativ 2. Detta alternativ sammanfaller med en utpekad svår passage för rennaringen. Trots detta har bolaget bedömt påverkan på rennaringen som mindre jämfört med övriga

alternativ. Länsstyrelsen anser att det saknas en närmare beskrivning av hur den svåra passagen påverkas av verksamheten både i MKB:n och rennäringsanalysen. Vidare bör bolaget redovisa närmare vilken typ av bete som kommer gå förlorat till följd av verksamheten, vilken undvikelsezon som förväntas och hur rennäringsen kan påverkas för det fall markdeformationer uppstår.

Av MKB:n, avsnitt 5.6.4, framgår bland annat att det är oklart vilka ämnen i utsläppt vatten från verksamheten som eventuellt kan behöva renas eftersom vattenkemin i det vatten som kommer bräddas från vattenreningsverket inte är känd. Bolaget skriver vidare att en sak som kan påverka hur vattenreningen utformas är en eventuell efterbehandling av det gamla gruvområdet i Nautanen. Länsstyrelsen ser inte att det finns något underlag som anger om efterbehandling av området är aktuellt samt i sådana fall hur. Bolaget har i sin MKB bedömt att den planerade verksamheten kommer att klara vattenförvaltningens krav avseende god ekologisk och kemisk status förutsatt att det förorenade markområdet från den historiska gruvverksamheten åtgärdas. Något underlag för den slutsatsen ser inte länsstyrelsen heller att det finns.

Bolaget har beräknat att vattenföringen i Imetjoki och Nietsajoki kan komma att förändras. I dessa vattenförekomster är de nuvarande statusbedömningarna för kvalitetsfaktorn "Hydrologisk regim i vattendrag" inte baserade på faktiska mätningar. För att kunna bedöma påverkan från den föreslagna markanvändningen i detta avseende krävs att kvalitetsfaktorn bedöms utifrån faktiska mätningar. Först då finns ett värde att jämföra med bolagets uppgifter om flödesförändringar, vilket möjliggör en bedömning om ekologisk status i detta avseende försämras till följd av verksamheten. Ansökan behöver kompletteras med faktiska uppgifter om flöden samt bedömningar av status i nuläget och efter genomförande.

Vissa delar av naturmiljön inom verksamhetsområdet blir direkt påverkade av vägar och industriområde, men hur de indirekta effekterna från den underjordiska brytningen kan påverka naturvärden på ytan framgår inte av MKB.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av chefsjurist Karin Hansson med jurist Helena Lundström som föredragande. I den slutliga handläggningen har också handläggare från enheten för mark- och vattenskydd, naturresurs- och rennärning, samhällsplanering och kulturmiljö, miljöskydd, miljöanalysenheten, naturmiljöenheten, fiskeenheten och naturskyddsgruppen medverkat.

Kopia till

Sametinget, kansli@sametinget.se

Gällivare kommun, post@gallivare.se